

Maciej Kaliski*, *, Zdzisław Jedynak**, Maciej Białek*****

CZYNNIKI KSZTAŁTUJĄCE CENY ROPY NAFTOWEJ W ŚWIECIE W ROKU 2010

1. CENY ROPY NAFTOWEJ W ROKU 2010

W roku 2010 średnia cena ropy naftowej gatunku West Texas Intermediate (WTI) kształtowała się na poziomie 79,48 USD za baryłkę (b, 1 baryłka ropy naftowej = 159 litrów = 0,136 tony) (Official Energy..., 2011). Oznaczało to znaczny wzrost (o 28,8%) w porównaniu ze „spokojnym” poprzednim rokiem. Dla przypomnienia dwa lata temu cena tego surowca na światowych giełdach ustanowiła rekord, osiągając 14 lipca 2008 r. 145,18 USD/b na zamknięciu notowań (Official Energy..., 2011). W dniu 11 lipca 2008 r. baryłka surowca gatunku WTI osiągnęła najwyższy poziom w historii sięgając 147,27 USD w notowaniach bieżących (intraday), natomiast europejski gatunek Brent z dostawą na sierpień 2008 r. wyceniany był tego samego dnia nawet na 147,50 USD/b (Oil prices ..., 2008). Należy podkreślić, że wielkość ta zarówno w ujęciu nominalnym, jak i realnym była wyższa w porównaniu z ceną z kryzysu naftowego lat siedemdziesiątych XX w. (Kaliski, Jedynak, 2009). Ceny ropy naftowej w latach 2008–2010 przedstawiono na rysunku 1, a ich średni poziom miesięczny w 2010 r. w tabeli 1.

Od wielu lat światowy bilans popytu i podaży na ropę naftową kształtuje się na wyrównanym poziomie. Obserwuje się silny wzrost zużycia tego surowca, przy jednocześnie występujących barierach, które są m.in. efektem wielkości posiadanych zasobów ropy, różnicy między miejscem jej pozyskania a konsumpcji czy wynikiem braku zapewnienia bezpieczeństwa jej dostaw.

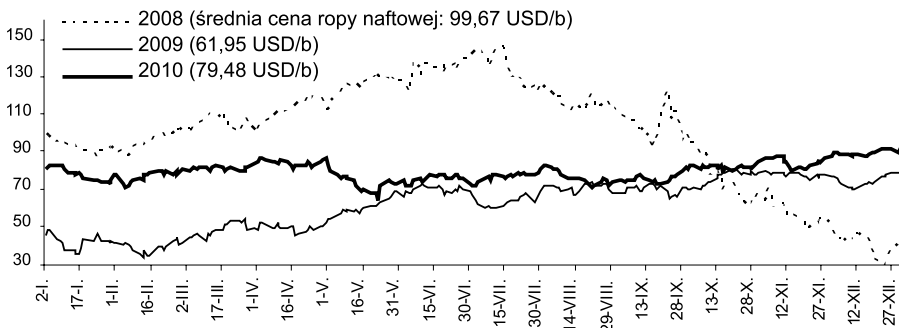
Według Międzynarodowej Agencji Energetycznej (MEA) w 2009 r. całkowita wielkość udokumentowanych światowych złóż ropy wyniosła 1 354 miliarda b (World ..., 2010), co stanowi ekwiwalent 50 lat jej obecnego wykorzystania. Odnotowany w ostatnich

* Wydział Wiertnictwa, Nafty i Gazu AGH, Kraków

** Wydział Zarządzania, Zakład Systemów Zarządzania i Logistyki, Politechnika Rzeszowska

*** Departament Ropy i Gazu, Ministerstwo Gospodarki

latach wzrost wielkości udokumentowanych zasobów surowca jest efektem włączenia do tej kategorii złóż pochodzących z kanadyjskich piasków roponośnych (oil sands). Znaczna część zasobów ropy zlokalizowana jest na obszarze państw członkowskich Organizacji Państw Eksportujących Ropę Naftową (OPEC); w 2009 r. stanowiło to 77,2% (w tym Arabia Saudyjska 19,8%, Wenezuela 12,9%, Iran 10,3%, Irak 8,6% czy Zjednoczone Emiraty Arabskie 7,3%) oraz krajach byłego Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich (b.ZSRR) – 9,2% (w tym Rosji 5,6%) (Statistical..., 2010). Niski poziom rozwoju gospodarczego państw naftowych sprawia, że stopień wewnętrznego zużycia ropy jest stosunkowo niewielki, jej eksport zaś stanowi główne źródło dochodów (Kaliski i in., 2009). Warto zaznaczyć, że około 80% jej złóż kontrolują państwowe kompanie wydobywcze tzw. National Oil Companies (Kaczmarek, 2010).

Rys. 1. Ceny ropy naftowej WTI w latach 2008–2010 [USD/b]
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie (Official Energy..., 2011)

Tabela 1
 Średnie miesięczne ceny ropy naftowej 2010 r. [USD/b]

Ropa naftowa	2010												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Śr.
WTI	78,33	76,39	81,20	84,29	73,74	75,34	76,32	76,60	75,24	81,89	84,25	89,15	79,48
Brent	76,17	73,75	78,83	84,82	75,95	74,76	75,58	77,04	77,84	82,67	85,28	91,45	79,61
Koszyk OPEC	76,01	72,99	77,21	82,33	74,48	72,95	72,51	74,15	74,63	79,86	82,83	88,56	77,45

Źródło: Opracowanie własne na podstawie (Monthly Oil... 2011, Official Energy..., 2011)

Najwięksi światowi konsumenci tego surowca posiadają ograniczoną wielkość jego zasobów w porównaniu z potrzebami (Stany Zjednoczone w 2009 r. 2,1% światowych zasobów, Unia Europejska 6,3%, Japonia 0% czy Chiny 1,1%) (Statistical..., 2010). Natomiast stopień oddziaływania konsumentów na rynek jest różnorodny i uzależniony m.in. od

ich pozycji czy wielkości posiadanych zasobów finansowych, rzeczowych czy ludzkich, a celem formułowanych działań jest wywieranie wpływu na otoczenie i kształtowanie go zgodnie z własnymi oczekiwaniami. Na przykład od wielu lat kraje Unii Europejskiej reprezentują odmienne stanowisko wobec problemu bezpieczeństwa energetycznego. Podejście poszczególnych członków organizacji ma jedynie charakter narodowy, a tym samym reprezentują oni niekiedy sprzeczny interes wewnątrz organizacji (Kaczmarski, 2010).

Podsumowując, w obecnej chwili istnieje wiele czynników wpływających pośrednio i bezpośrednio na notowania ropy naftowej na światowych giełdach. Dotychczasowa debata dotycząca przyczyn nadmiernych wahań cen surowca (*excessive price volatility*) koncentrowała się na dwóch przeciwstawnych stanowiskach: zdaniem części obserwatorów rynku, wzrosty i spadki wyceny surowca były powodowane wyłącznie czynnikami o charakterze fundamentalnym (popyt, podaż, poziom zapasów, inwestycje, itp.), natomiast w opinii innych, mieliśmy do czynienia jedynie ze wzmożoną bądź obniżoną aktywnością spekulacyjną uczestników obrotu ropą na giełdach surowcowych. Niemniej jednak, w coraz większym stopniu nie wyklucza się wzajemnych powiązań pomiędzy fundamentami rynku a działaniami spekulacyjnymi. Warto zaznaczyć, że nawet zagrożenia potencjalnego wystąpienia zakłóceń w dostawach ropy wywołują zmiany jej notowań na światowych giełdach. Efektem tego jest nieuzasadniony i niekontrolowany wzrost czy spadek ceny tego surowca. Na przykład w 2010 r. najniższą wartość ropy WTI odnotowano w dniu 20 maja, gdy wyniosła 68,01 USD/b, a pod koniec roku, w dniu 31 grudnia wyniosła 91,38 USD/b (Official Energy..., 2011). Niemniej jednak, należy stwierdzić, iż pomimo wahań notowań surowca na światowych giełdach w widełkach rzędu ok. 70–90 USD/b (a od stycznia do czerwca 70–85 USD/b), rok 2010 okazał się, w porównaniu do poprzednich lat, w miarę stabilny.

2. ZAPOTRZEBOWANIE NA ROPE NAFTOWĄ W ROKU 2010

W 2010 r. światowe zapotrzebowanie na ropę naftową wyniosło 87,8 mln b/d, co stanowiło duży wzrost (o 2,8 mln b/d) w porównaniu z poprzednim rokiem (Oil Market..., 2011). Znaczny przyrost ilościowy popytu na surowiec odnotowano w Stanach Zjednoczonych i Chinach, na łącznym poziomie 1,4 mln b/d. W minionym okresie w światowej strukturze wykorzystania tego surowca wciąż ważną rolę odgrywał popyt zgłaszany przez kraje uprzemysłowione: Stany Zjednoczone 22% światowej konsumpcji, Unię Europejską 16%, Chiny 11% czy Japonię 5% (Oil Market..., 2011). Średnie dzienne zapotrzebowanie na ropę naftową w świecie w latach 2008–2011 przedstawiono w tabeli 2.

Ropa naftowa to produkt powszechnie stosowany zarówno w przemyśle, jak i wykorzystywany przez indywidualnych konsumentów. Produkty ropopochodne odgrywają bardzo ważną rolę w transporcie, np. w Stanach Zjednoczonych w 2010 r. około 86% konsumowanych produktów pochodzących z przerobu ropy to paliwa silnikowe (Oil Market..., 2011). Dodatkowo m.in. w Polsce paliwa, tj. benzyna silnikowa czy olej napędowy, obciążone są podatkiem VAT, akcyzą oraz opłatą paliwową, co stanowi znaczne źródło dochodów budżetu państwa. Należy przypomnieć, że transport w gospodarce narodowej pełni

trzy podstawowe funkcje: konsumpcyjną, produkcyjną oraz integracyjną. Potrzeby przewożone powstają w wyniku nierównomiernego rozmieszczenia sił przyrody oraz niedostosowania geograficznego miejsca produkcji dóbr czy przebywania osób z miejscem ich użytkowania (Kozłak, 2008). Dziś źródłem nowych, wzrastających potrzeb transportowych jest światowy wzrost gospodarczy i zmiany w jego geograficznej strukturze, utrzymujące się procesy globalizacji czy integracja gospodarcza i polityczna oraz wzrastająca aktywność ekonomiczna ludności.

Tabela 2

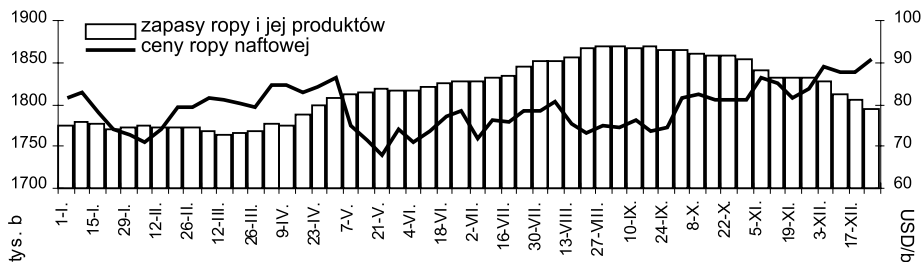
Średnie dzienne zapotrzebowanie na ropę naftową w świecie w latach 2008–2011 [mln b/d]

Nazwa	2008	2009	2010				2010	2011
			I	II	III	IV		
KRAJE OECD, w tym:	47,6	45,4	45,9	45,2	46,6	46,7	46,1	45,9
Ameryka Północna	24,2	23,3	23,6	23,8	24,2	24,0	23,9	23,9
Europa	15,4	14,5	14,2	14,1	14,8	14,6	14,4	14,3
Azja pld. i wsch.	8,0	7,7	8,2	7,3	7,6	8,0	7,8	7,7
POZOSTAŁE, w tym:	38,6	39,5	40,4	41,7	42,0	42,2	41,6	43,2
b.ZSRR	4,2	4,0	4,2	4,1	4,4	4,3	4,3	4,4
Europa	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Chiny	7,7	8,4	8,9	9,4	9,2	9,8	9,3	9,8
Poz. kraje Azji pld. i wsch.	9,6	10,0	10,2	10,4	10,0	10,4	10,3	10,6
Ameryka Łacińska	6,0	6,0	6,0	6,3	6,5	6,3	6,3	6,5
Bliski Wschód	7,0	7,2	7,1	7,5	8,0	7,4	7,5	7,9
Afryka	3,2	3,2	3,2	3,3	3,2	3,2	3,2	3,3
ŚWIAT	86,1	85,0	86,4	86,9	88,6	88,9	87,7	89,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie (Oil Market ..., 2011)

Podsumowując, światowe potrzeby naftowe są kształtowane pod wpływem długookresowych zmian zachodzących w otoczeniu pozasektorowym w obszarze: administracyjnym, prawnym i politycznym, ekonomicznym, społeczno-kulturowym czy technicznym. W krótkim okresie, użytkowanie produktów ropopochodnych wykazuje małą elastyczność cenową, co wynika m.in. ze sztywnej struktury ich wykorzystania. Elastyczność jest uzależniona od tego, jak wysoko w hierarchii naszych potrzeb znajduje się chęć posiadania danego dobra i czy istnieją inne alternatywne rozwiązania (Kaliski i in., 2009). Natomiast obserwowane na rynku krótkotrwałe i niewielkie wahania w wykorzystaniu tego surowca mają jedynie

charakter sezonowy. Dlatego m.in. w krajach uprzemysłowionych gromadzone są zapasy ropy i jej produktów, które pozwalają zapewnić stabilizację w przepływie surowca oraz bezpieczeństwo paliwowe. Porównanie notowań ropy WTI z wielkością zapasów ropy i produktów ropopochodnych w Stanach Zjednoczonych w 2010 r. przedstawiono na rysunku 2.

Rys. 2. Porównanie ceny ropy naftowej WTI [USD/b] z poziomem zapasów ropy i produktów naftowych w 2010 r. w Stanach Zjednoczonych [tys. b]
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie (Official Energy..., 2011)

W 2009 r. światowy wzrost gospodarczy wyrażony przez produkt krajowy brutto (PKB) kształtował się na ujemnym poziomie (0,9%) (Monthly Oil..., 2011). W wyniku globalnego kryzysu finansowego nastąpiło wyhamowanie gospodarki krajów Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD). Wpłynęło to na znaczne zmniejszenie zgłaszanych potrzeb energetycznych. Na przykład w 2007 r. zapotrzebowanie na ropę w krajach OECD wyniosło 49,2 mln b/d, a w 2009 r. 45,5 mln b/d (Oil Market..., 2011).

Poprawę odnotowano w 2010 r.: wzrost gospodarczy w świecie ukształtował się na poziomie 4,5%. W Stanach Zjednoczonych wyniósł 2,9%, w Unii Europejskiej 1,5% oraz w Japonii 4,3% (Monthly Oil..., 2011). Podejmowane działania interwencyjne (m.in. „wpompowanie” znacznej sumy pieniędzy w gospodarkę) przyniosły pożądany efekt w postaci ograniczenia skutków kryzysu, jednak nie wyeliminowały zagrożenia (Azja..., 2011). Problemem jest wciąż szybko rosnący dług publiczny przy braku reform finansów państwa. Na przykład w Polsce w 2010 r. dług publiczny osiągnął 56,3% PKB i wciąż szybko wzrasta (Godusławski, 2011). W minionym roku widmo bankructwa wystąpiło w Grecji i Irlandii, natomiast dziś niepokój inwestorów wywołuje stan finansów publicznych Portugalii czy Hiszpanii. Dlatego w przyszłości można się spodziewać dalszego wzrostu podatków, zamrożenia publicznych inwestycji czy znacznego ograniczenia wydatków na cele socjalne.

W 2010 r. liderami światowego rozwoju wciąż są kraje Azji Południowej i Wschodniej; w Chinach wskaźnik PKB kształtował się na poziomie 9,7%, w Indiach wyniósł 8,5% (Monthly Oil..., 2011). Poziom rozwoju gospodarczego przekłada się na potrzeby energetyczne. Jedynie w latach 2000–2010 Chiny odnotowały wzrost zapotrzebowania na ropę o 94%, Indie o 41% (Oil Market..., 2011, Statistical..., 2010). Kraje te nie są już

samowystarczalne energetycznie i w znacznym stopniu są uzależnione od importu ropy. W związku z tym pojawił się nowy, alternatywny, a przede wszystkim bardzo chłonny kierunek światowych dostaw tego surowca.

3. WYDOBYCIE ROPY NAFTOWEJ W ROKU 2010

W 2010 r. światowe wydobycie ropy wyniosło 87,3 mln b, co oznaczało znaczny jego wzrost (o 2,1 mln b/d) w porównaniu z poprzednim rokiem. W krajach OPEC i b. ZSRR podaż tego surowca osiągnęła 55% produkcji światowej. W minionym roku odnotowano znaczny wzrost wydobycia ropy w krajach spoza OPEC, głównie w krajach obu Ameryk, b.ZSRR oraz w Chinach, łącznie o 1,2 mln b/d (Oil Market..., 2011). Był to największy odnotowany przyrost produkcji od 2002 r. (Monthly Oil..., 2011). Średnie dzienne wydobycie ropy naftowej w świecie w latach 2008–2011 przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3

Średnie dzienne wydobycie ropy naftowej w świecie w latach 2008–2011 [mln b/d]

WYDOBYCIE	2008	2009	2010				2010	2011
			I	II	III	IV		
KRAJE OECD, w tym:	18,7	18,8	19,1	18,8	18,5	19,0	18,9	18,6
Ameryka Północna	13,3	13,6	13,9	14,0	14,1	14,3	14,1	13,9
Europa	4,8	4,5	4,5	4,2	3,8	4,2	4,2	4,1
Azja pld. i wsch.	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
OPEC, w tym:	35,6	33,5	34,2	34,2	34,6	34,9	34,5	–
Ropa naftowa	31,2	28,7	29,1	29,1	29,3	29,5	29,2	–
NGLs	4,4	4,8	5,1	5,2	5,4	5,5	5,3	–
POZOSTAŁE, w tym:	28,4	29,1	29,6	29,7	29,9	30,1	29,8	30,5
b. ZSRR	12,8	13,3	13,5	13,5	13,5	13,7	13,6	13,7
Europa	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Chiny	3,8	3,9	4,0	4,1	4,1	4,2	4,1	4,3
Poz. kraje Azja pld. i wsch.	3,6	3,6	3,7	3,6	3,7	3,7	3,7	3,6
Ameryka Łacińska	3,7	3,9	4,0	4,1	4,1	4,1	4,1	4,3
Bliżni Wschód	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
Afryka	2,7	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6
Pozostałe (w tym straty)	3,6	3,9	3,7	4,2	4,4	4,1	4,1	4,3
ŚWIAT	86,4	85,2	86,5	87,1	87,4	88,2	87,3	–

Źródło: Opracowanie własne na podstawie (Oil Market..., 2011)

Od wielu lat wydobycie ropy naftowej w świecie zależy zarówno od czynników naturalnych (środowiskowych, ekonomicznych, technologicznych), jak i sztucznych (określonych przez „aktorów”). Notowania tego surowca charakteryzują się dużą wrażliwością na ograniczenie wielkości jego wydobycia czy przerwania jego dostawy. Z jednej strony, wynika to z niewystarczających możliwości zwiększenia podaży ropy z krajów spoza OPEC. W krajach OECD największym producentem tego surowca, a trzecim na świecie są Stany Zjednoczone; w 2010 r. jego wydobycie osiągnęło 7,79 mln b/d. Dodatkowo ważne miejsce zajmuje podaż ropy naftowej z Meksyku, Kanady, Norwegii czy Wielkiej Brytanii, łącznie 9,81 mln b/d (Oil Market..., 2011).

Z drugiej strony, kartel celowo ogranicza wydobycie ropy; w minionym roku jej limit utrzymany został na poziomie z 2008 r. (24,84 mln b/d, oprócz Iraku), w sytuacji gdy świat pogrążony był w kryzysie. Na szczęście w 2010 r. całkowita podaż tego surowca przez OPEC była wyższa niż zakładał oficjalny próg i wyniosła 29,2 mln b/d (w tym Irak 2,36 mln b/d). W jej strukturze ważne miejsce zajmuje region Bliskiego Wschodu (66%), w tym Arabia Saudyjska – drugi po Rosji największy producent ropy na świecie (w 2010 r. całkowite wydobycie tego surowca w tym kraju osiągnęło 8,13 mln b/d) (Oil Market..., 2011). Warto zaznaczyć, że obecnie producenci naftowi uzyskują rekordowe dochody, które nie wynikają ze wzrostu podaży ropy. Szacuje się, iż najniższy koszt wydobycia jednej baryłki w krajach OPEC kształtuje się na poziomie 6–7 USD.

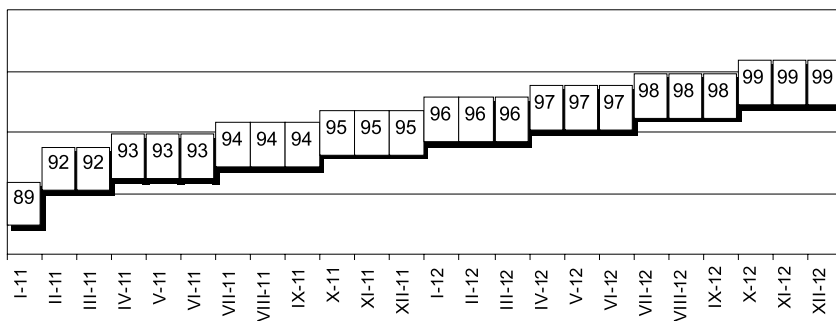
Niekorzystnym zjawiskiem na omawianym rynku jest wysoka koncentracja zasobów ropy w krajach charakteryzujących się niskim poziomem rozwoju gospodarczego czy stabilizacji społeczno-politycznej. Niekiedy politykę wewnętrzną tych państw można zdefiniować jako działania, których celem jest osiągnięcie demokratycznych przemian za pomocą niedemokratycznych metod i narzędzi postępowania. Natomiast ukształtowany jednostronnie rynek naftowy pozwala traktować handel ropą jako narzędzie powszechnie stosowane w polityce zagranicznej. Należy podkreślić, że w ciągu zaledwie kilku lat wysokie ceny ropy, a w konsekwencji dochody uzyskane ze sprzedaży tego surowca pozwoliły na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej wielu państw producentów ropy naftowej oraz umocnienie ich pozycji w świecie. Na przykład dziś Rosja buduje swoją potęgę opartą na surowcach energetycznych. Obecnie jest to największy światowy producent ropy – w 2010 r. wydobycie wyniosło 10,45 mln b/d (Oil Market..., 2011). Politykę zagraniczną realizuje m.in. przez przejęcie pełnej kontroli nad wydobyciem, transportem, przetworzeniem surowców i dystrybucją paliw ropopochodnych. Przykładem jest Bałtycki System Rurociągów, którego ukończenie może znacznie ograniczyć rolę m.in. Polski jako kraju tranzytowego bądź całkowicie ją wyeliminować i zmusić do importu rosyjskiej ropy drogą morską (Kowalik, 2010). Przykład kolejny to styczeń 2010 r., kiedy to w wyniku kolejnego już „sporu naftowego” pomiędzy Rosją a Białorusią pojawiła się groźba przerwania dostaw ropy do Europy (w tym do Polski).

W minionym roku świat z niepokojem obserwował dramatyczne wydarzenia, jakie rozgrywały się w Zatoce Meksykańskiej. 20 kwietnia 2010 r. doszło do wybuchu i pożaru, a w konsekwencji do zatonięcia platformy Deepwater Horizon należącej do British

Petroleum, co zapoczątkowało katastrofę ekologiczną. Wobec sił przyrody człowiek okazał się bezsilny, wyciek udało się opanować dopiero w lipcu. Prawdopodobnie do Zatoki Meksykańskiej przedostało się około 5 mln baryłek ropy, a ponadto skutki jej wycieku odnotowano na wybrzeżach pięciu stanów: Luizjana, Alabama, Teksas, Floryda i Missisipi.

4. PROGNOZA NA LATA 2011–2012 ORAZ W DŁUŻSZYM HORYZONCIE CZASOWYM

Według krótkoterminowych prognoz (luty 2011 r.) U.S. Energy Information Administration, średnia cena ropy naftowej gatunku WTI w 2011 r. będzie się kształtować na poziomie 93,26 USD/b, w roku zaś 2012 wyniesie 97,50 USD/b (Official Energy..., 2011). Ceny tego surowca w latach 2010–2011 przedstawiono na rysunku 4.

Rys. 4. Prognoza średniej miesięcznej ceny ropy naftowej WTI [USD/b] na lata 2011–2012 (prognoza z lutego 2011 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie (Official Energy..., 2011)

Natomiast MEA opracowała długookresowe prognozy cen ropy. Zostały zaproponowane trzy scenariusze, które uwzględniają różne warianty polityki energetycznej i środowiskowej w skali świata, obejmują:

- Scenariusz Nowych Polityk (New Policies Scenario) m.in. zakładający, iż subsydiowanie paliw zostanie wyeliminowane do 2020 r. przez wszystkie państwa – importerów netto oraz niektóre państwa – eksporterów netto paliw kopalnych, w których odpowiednie uregulowania zostały już wprowadzone (przywołuje się tu m.in. ustalenia szczytu Grupy G-20 obradującej we wrześniu 2009 r. w Pittsburghu dotyczące racjonalizacji i wycofania w średnim horyzoncie czasowym nieefektywnych subsydiów oraz wyniki obrad szczytu COP 15 w Kopenhadze). W tym scenariuszu, notowania surowca wzrastają z poziomu 90 USD/b w 2015 r. i 105 USD/b w 2025 r. do 113 USD/b w 2035 r.
- Scenariusz Obecnych Polityk (Current Policies Scenario), zgodnie z którym wycofywane są subsydia paliw kopalnych przez państwa, w których opracowano odpowied-

nie polityki (oraz polityki przyjęte jedynie do połowy 2010 r.). W tym scenariuszu, notowania ropy naftowej wzrastają szybciej niż w poprzednim, z 94 USD/b w 2015 r. i 120 USD/b w 2025 do 135 USD/b w 2035 r.

- Scenariusz 450 (450 Scenario) prognozujący wycofanie subsydiowania paliw kopalnych we wszystkich państwach-importerach netto najpóźniej do 2020 r. oraz we wszystkich państwach eksporterach-netto paliw kopalnych do 2035 r. (oprócz regionu Bliskiego Wschodu, gdzie docelowo subsydiowanie paliw spada o ok. 20% do 2035 r.). W tym scenariuszu postuluje się ustabilizowanie stężenia gazów cieplarnianych w atmosferze na poziomie 450 ppm (równoważnik CO₂) oraz ograniczenie wzrostu temperatury na świecie o 2 °C (zgodnie z ustaleniami szczytu COP 16 w Kopenhadze). W tym najbardziej optymistycznym i najtrudniejszym do realizacji scenariuszu zakłada się stabilizację wyceny surowca na poziomie 90 USD w latach 2020–2035 (World Energy Outlook 2010, IEA).

Według MEA zapotrzebowanie na ropę naftową w świecie w 2011 r. wyniesie 89,1 mln b/d; będzie to znaczny wzrost o 1,4 mln b/d (Oil Market..., 2011). W prognozowanym roku nasuwa się pytanie o przyszłość światowej gospodarki oraz o tempo, w jakim będzie ona powracać do pierwotnego poziomu. Według OPEC w 2011 r. światowy wzrost gospodarczy wyniesie 3,9%. Ważną rolę odegra stabilna Azja Południowa i Wschodnia, w Chinach PKB wyniesie 8,8%, w Indiach 8,0% (Monthly Oil..., 2011). Natomiast w Stanach Zjednoczonych PKB będzie się kształtował na poziomie 2,9%, w Unii Europejskiej 1,4% oraz w Japonii 1,5%. W konsekwencji tego należy się spodziewać braku stabilności ceny ropy, jej zaś wysoka wartość może znacznie wyhamować zakładane ożywienie gospodarcze w wielu państwach.

W 2011 r., według MAE, wydobycie ropy w krajach spoza OPEC wyniesie 53,4 mln b/d, co oznacza wzrost o 0,6 mln b/d. Istotny wpływ na uzyskany wynik będzie miał dodatni przyrost podaży w b.ZSRR, Chinach czy Ameryce Łacińskiej, łącznie 0,5 mln b/d (Oil Market..., 2011). Nadal bardzo ważną rolę będą odgrywać dostawy tego surowca z OPEC czy b. ZSRR. Należy zaznaczyć, że pomimo prognozowanego znacznego wzrostu potrzeb naftowych, kartel nie zwiększa limitów wydobycia ropy (kolejne spotkanie OPEC zaplanowane jest na dzień 9 czerwca 2011 r. w Sekretariacie kartelu w Wiedniu).

Z początkiem 2011 r. świat koncentruje się na kryzysie politycznym w Egipcie, gdzie niezadowolone mieszkańców wywołuje autorytarny sposób sprawowania władzy i niski poziom życia ludności. Należy podkreślić, że destabilizacja tego kraju może niekorzystnie wpłynąć na światową gospodarkę czy nastroje polityczno-społeczne w pozostałych państwach regionu. Ponadto zaistniało ryzyko przerwania dostaw ropy na światowy rynek. Egipt kontroluje Kanał Sueski, który stanowi m.in. główny szlak transportu morskiego tego surowca z Bliskiego Wschodu. W konsekwencji ceny ropy gatunku Brent w lutym przekroczyły 100 USD/b (Official Energy..., 2011). Niemniej jednak, niektórzy „analitycy wskazują, że ostatnie zwwyżki cen ropy nie mają oparcia w danych gospodarczych, ale są spowodowane głównie przez przyczyny psychologiczne, czyli strach przed egipską rewolu-

cją” (Kozieł, 2011). Z drugiej strony, jeśli „arabska wiosna ludów” ograniczy inne państwa Afryki Północnej czy Bliskiego Wschodu nie można wykluczyć, że ceny ropy w roku 2011 ponownie będą oscylować na bardzo wysokich poziomach.

5. WNIOSKI

Podsumowując, można wskazać, że występujące ograniczenia podaży ropy naftowej czy utrzymujące się ryzyko jej transportu, przy jednoczesnym silnym wzroście wykorzystania produktów ropopochodnych, sprawiają że rynek naftowy ulega również wpływowi czynników nie tylko wyłącznie o charakterze fundamentalnym (tzn. popyt, podaż, poziom zapasów, nakłady inwestycyjne w sektorze), ale również politycznym. Odbiciem tej sytuacji był relatywnie wysoki, lecz w miarę stabilny poziom notowań ropy naftowej w 2010 r. który uległ istotnym wahaniom na początku 2011 r.

Wysoka dynamika zmian zachodzących zarówno w otoczeniu sektorowym, jak i pozasektorowym, a tym samym ich nieprzewidywalność, sprawia, że występują poważne ograniczenia w określeniu przyszłej wartości ropy. Dlatego w warunkach ograniczonego dostępu do tego surowca i nieograniczonych na niego potrzeb, człowiek musi wykazywać się twórczym podejściem w poszukiwaniu sposobów maksymalnego jego pozyskania oraz dokonywać świadomego wyboru sposobów jego rozdysponowania między różne konkurencyjne zastosowanie. Dziś ważną rolę odgrywa postęp techniczny, który umożliwia znaczną poprawę efektywności wykorzystania ropy i jej produktów (Kaliski i in, 2009).

LITERATURA

- Azja napędza światową gospodarkę, 10 stycznia 2011, <http://www.gazetafinansowa.pl>
- Godusławski M. 2011: Radziwiłł: Dług publiczny w relacji do PKB w 2012 obniży się wobec br., Polski Portal Finansowy Bankier.pl, 28 stycznia, <http://www.bankier.pl>
- Kaczmarek M.: *Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej*. Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2010
- Kaliski M., Jedynek Z.: *Czynniki kształtujące ceny ropy naftowej w świecie w roku 2008*. Wiertnictwo Nafta Gaz (półrocznik AGH), t. 26, z. 1–2, 2009, 205–212
- Kaliski M., Jedynek Z., Szurlej A.: *Uwarunkowania rynku ropy naftowej*. Wyzwania restrukturyzacyjne w obliczu globalnego kryzysu gospodarczego, oprac. i red. nauk. R. Borowiecki, A. Jaki, Uniwersytet Ekonomiczny, Kraków, 2009, 97–106
- Kowalik F.: Koniec przyjaźni, Polska za burzą, 27 kwietnia 2010, <http://www.forbes.pl>
- Kozieł H.: *Globalna gospodarka znów na zakręcie*. Rzeczpospolita, 31 stycznia 2011, <http://www.rp.pl>
- Kozłak A.: *Ekonomika transportu: teoria i praktyka gospodarcza*. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2008

Monthly Oil Market Report, Organization of the Petroleum Exporting Countries, 1–12/2009, 1–12/2010, 1–2/2011, <http://www.opec.org>

Official Energy Statistics from the Energy Information Administration U.S. 2011, February. <http://www.eia.doe.gov>

Oil Market Report, International Energy Agency, January 2011, February 2011 <http://www.iea.org>

Oil prices top 147 dollars per barrel, July 11 2008, http://afp.google.com/article/ALeqM5gsJAY3OhpMxZLy_GSprXLsqqTY2A

Statistical Review of World Energy, British Petroleum, June 2010, <http://www.bp.com.pl>

World Energy Outlook 2010, International Energy Agency 2010